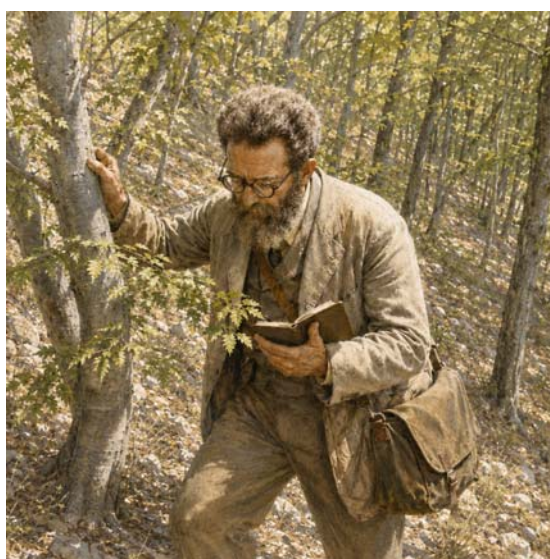

Molnár V. Attila

KÜLÖNÖS BOTANIKAI FELFEDEZÉSEK

Kézirat

Készült a „Növénytan – A szeretetre méltó tudomány jelentősége és eredményei” című projekt keretében, az NKFIH MEC N 24 148930 pályázat támogatásával.

Debrecen, 2026

Különös botanikai felfedezések

Bevezetés

Gyerekkoromban egyik kedvenc olvasmányom volt Jurij Dmitrijev *Állat és ember* című kétkötetes könyve (Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1980–1981, 414 + 344 old.). Ebben olvastam egy érdekes történetet egy zoológusról, aki moziban nézett meg egy filmet az Antarktiszról és a felvételeken egy addig ismeretlen pingvin-fajt azonosított...

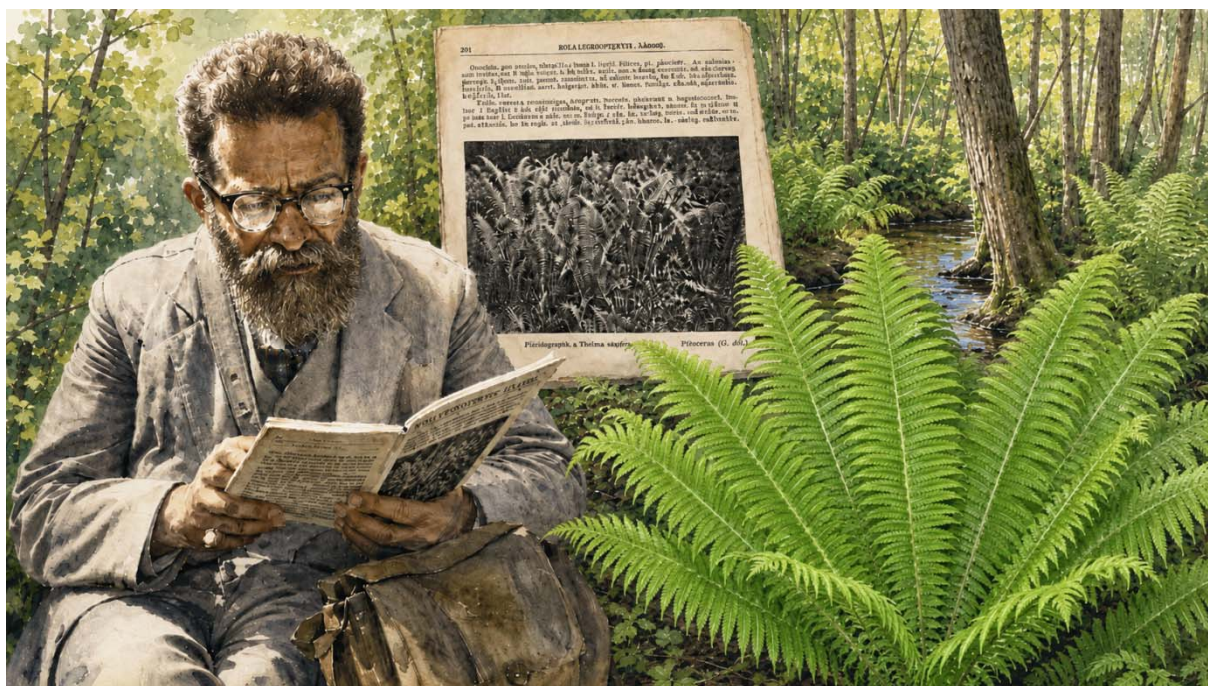
A felfedezések nem mindig előre megtervezett kutatási programokban, jól felszerelt laboratóriumokban vagy egzotikus expedíciók során születnek. Néha egy nyomtatott újságban vagy a közösségi médiában meglátott fénykép vagy egy felhagyott homokbánya indítja el egy új faj felismerését vagy egy országból kihaltnak hitt növény újbóli megtalálását. A figyelmes botanikus ott is értéket vehet észre, ahol más csak mellékes vagy érdektelen részletet lát.

E sorozatban különös botanikai felfedezésekről lesz szó. Olyan történetekről, amelyekben a növények váratlan helyzetekben bukkannak fel a kutatók előtt. Ezek a felfedezések egyszerre szólnak ritka növényekről, kivételes megfigyelőképességű botanikusokról és arról a sajátos kíváncsiságról, amely a látszólag jelentéktelen részletekben is képes felismerni a természet rendkívüliségét.

Egy-egy adat mögött gyakran emberi sors, terepi makacsság, szerencsés véletlen és nagy szakmai tudás áll. Ezeket a történeteket próbálom felidézni — nem pusztán mint florisztikai érdekességeket, hanem mint a szeretetre méltó tudomány különös, olykor megható epizódjait. A háttérrel, a szereplők portréit feltáró munkát követően a történeteket – a mesterséges intelligencia (AI) segítségével – igyekszem illusztrálni.

Különös botanikai felfedezések 1.

A struccharaszt felfedezése egy újság hasábjain

Vannak botanikai felfedezések, amelyek nem kirándulással, terepi gyűjtéssel, hanem egy újság olvasásával kezdődnek. A struccharaszt (*Matteuccia struthiopteris*) hazai felfedezésének története ilyen eset: Boros Ádám először nem élőhelyén, hanem egy újságban megjelent fekete-fehér fotón figyelt fel rá.

Boros Ádám (1900–1973) botanikus, bryológus (mohakutató), a 20. századi magyar flórákutatók egyik meghatározó alakja volt, aki rendszeresen olvasta a Turisták Lapját is. Ez a természetjáró folyóirat nemcsak útleírásokat közölt, hanem tájképeket is, amelyek egy botanikus számára olykor fontos florisztikai információkat hordozhattak. 1938-ban Kolacskovszky Lajos „Erdőhorvátitól Göncig” című útleírása jelent meg a lapban, Gyarmos Gyula fényképével. A felvétel nem botanikai dokumentációnak készült, Boros azonban a képen látható páfránybozótban felismerte a struccharaszt jellegzetes megjelenését. A faj nagy, tölcsérszerűen álló meddő levelei és a közepén fejlődő spórás levelek alapján jól elkülöníthető más hazai páfrányoktól. A felismerés azért volt jelentős, mert a struccharaszt előfordulása a történelmi Magyarország területéről ismert volt ugyan, de a trianoni határok közötti Magyarországról akkoriban nem volt biztos adata. Boros tehát egy újságfotó alapján valószínűsítette egy addig hazánkból nem ismert faj jelenlétét. A gyanú később igazolódott: a struccharasztot az Eperjes–Tokaji-hegységben, a Kemence-patak völgyében sikerült megtalálni. A faj ma is előfordul ott, patak völgyi égerligetekben és nedves, párás élőhelyeken. Élőhelyigénye jól magyarázza ritkaságát. A struccharaszt hűvös, párás, hegyvidéki jellegű patak völgyeket kedvel, ahol egész évben jó a vízellátottság, és mérsékelt szegény, üde talajok állnak rendelkezésre. A felfedezés után a faj az Északi-középhegység és a Nyugat-Dunántúl néhány további pontjáról is előkerült. Egyes előfordulások esetében azonban mérlegelni kell a kerti eredet lehetőségét is, mivel nagy, látványos levelei miatt a struccharaszt kedvelt dísznövény. A Tisza menti újabb adatoknál felmerülhet, hogy a folyó hozta magával a szaporítóképleteket az Északkeleti-Kárpátok felől, ahol a faj gyakoribb. A Kemence-patak völgyi állomány őshonosságában azonban nincs okunk kételkedni.

Különös botanikai felfedezések 2.

A nyári füzértekerics magyarországi felfedezése egy téglagyári agyaggödörben

Polgár Sándor (1876–1944), győri középiskolai tanár Győr megye flórájának és a magyarországi adventívflóra kutatásának egyik legjelentősebb alakja volt. Nemcsak a természetes élőhelyeket járta kivételes alaposággal, hanem tudatosan kereste azokat a mesterségesen átalakított, sokak szemében értéktelennek tűnő helyeket is, ahol váratlan növényfajok bukkanhattak fel: ipari vágányok, olajgyári rakodók, vasúti területek, töltések, ruderalis felszínek és felhagyott anyagnyerő gödrök környékén.

E szemléletének egyik legérdekesebb dokumentuma az 1937-ben, a *Botanikai Közleményekben* megjelent, „Új talaj befűvesedésének érdekes esete” című tanulmánya (Polgár 1937). Polgár ebben a győri Nádorváros délkeleti szélén fekvő Hlatky-Schlichter-féle téglagyár felhagyott anyagnyerő gödreinek növényzetét írta le. A területet 1902 és 1926 között aknázták ki, majd az agyagtermelés megszűnése után homokos, iszapos-kavicsos, lefolyástalan, tavasszal vízzel borított, nyár végére részben kiszáradó, de ősszel is gyakran sáros pionír felszínek maradtak hátra. Polgár lényeglátó mondata ma is pontosan megragadja a jelenség lényegét: „A termőhely mesterséges, de a vegetáció természetes.”

A cikk különlegessége, hogy Polgár nem pusztán fajlistát közölt, hanem a növényzet kialakulását, mozaikosságát és szukcessziós helyzetét is értelmezte. Megfigyelte, hogy a területen feltűnően hiányzik a friss bolygatásokon megszokott ruderalis gyomflóra: alig vannak jelen a szokásos libatop-, laboda-, keserűfű- vagy lóromfajok. Ehelyett egy nyílt, átmeneti, mocsári-lápi jellegű növényzeti mozaik jött létre, amelyben a felszín néhány centiméteres szintkülönbségei, a talaj homokos, iszapos vagy kavicsos volta és a vízborítás időtartama lépésről lépésre változtatta meg a növényzet képét.

A legváratlanabb felfedezés a nyári füzértekerics (*Spiranthes aestivalis*) volt. Polgár szerint ez volt a felsorolt növények közül növényföldrajzi szempontból a legérdekesebb, mert a fajt Magyarország akkori területéről addig nem ismerték. 1935 júliusának közepén 5 tövet, 1936-ban pedig ugyanebben az időszakban, az első lelőhelytől mintegy 150 méterre nyugatra további 8, részben kétszárú példányt talált. A növények vékony iszapos agyagréteg alatt homokban gyökereztek.

Polgár a faj elterjedését mediterrán-atlanti jellegűnek tartotta, és külön kiemelte, hogy a győri előfordulás a faj akkor ismert európai areájának legkeletibb pontja. A legizgalmasabb következtetése az volt, hogy a győri példa nem egyszerű reliktumjelenségre utal, hanem arra, hogy a növény kedvező körülmények között ma is terjedhet. Mivel a téglagyár munkavezetőjétől kapott információ szerint a lelőhely 1912 körül még szántóföld volt, a *Spiranthes* magvai csak ezután kerülhettek oda. Polgár a kosborfélék lassú fejlődése alapján úgy vélte, hogy a virágzás a csírázás után csak hosszú évek múlva következhet be.

A cikk másik fontos orchideás adata a mocsári sisakoskosbor (*Anacamptis palustris*) előfordulása. Ez azt mutatja, hogy a felhagyott győri anyagnyerő gödör nem egyetlen ritkaság alkalmi lelőhelye volt, hanem egy rövid életű, de florisztikailag kivételesen értékes, orchideákat is befogadó nedves élőhelymozaik.

A történet mai szemmel is tanulságos. Polgár egy olyan helyen talált országos jelentőségű botanikai értéket, amelyet aligha tekintettek volna „szép” vagy „ősi” természetes élőhelynek: egy felhagyott téglagyári anyagnyerő gödörben, talajvízközel, sáros, homokos, pionír felszíneken. Éppen ez adja a felfedezés különösségét. A növényzet nem az érintetlenség miatt volt értékes, hanem azért, mert a bolygatás után létrejött nyílt, nedves felszínnek rövid időre olyan feltételeket teremtettek, amelyekben ritka lápi és orchideafajok is megtelepedhettek.

Polgár maga is érzékelte a veszélyt: a területet Győr városa szemétkerakóként kívánta használni, ezért az érdekes növényzetet pusztulásra ítéltnek látta. Így a nyári füzértekercs győri előfordulása nemcsak florisztikai szenzáció, hanem természetvédelmi figyelmeztetés is: a mulékony, másodlagos élőhelyek néha olyan értékeket rejtnek, amelyek eltűnnek, mielőtt igazán megismerhetnénk őket.

A nyári füzértekercs másik ismert hazai állományát Károlyi Árpád olajbányász, a zalai flóra kiváló kutatója találta meg Sormás mellett, hasonló termőhelyi körülmények között: egy homokbányában. Sajnos mára ez a lelőhely is megsemmisült.

Irodalom

Polgár S. (1937): Új talaj befüvesedésének érdekes esete. – *Botanikai Közlemények* 34(1): 27–36.

Károlyi Á. (1949): Botanikai megfigyelések Nagykanizsa környékén. – *Borbásia* 9: 18–21.

Különös botanikai felfedezések 3.

A molnár fokhagymája – A turkesztáni hagyma tordai megtalálása

Wolff (Farkas) Gábor (1811–1892) tordai gyógyszerész és botanikus 1857-ben kirándulást tett a Tordai-hasadékba, ahol figyelmét egy helyben fogyasztott, „fokhagymának” nevezett növény keltette fel. A Hesdát-patak vizével hajtott malom tulajdonosa és családja szívesen fogyasztotta és kertjében termesztette ezt az általa „vadfokhagymának” nevezett növényt. A molnár mutatta meg Wolffnak, hogy a növény vadon nő a hasadék meredek sziklaoldalain. Wolff felismerte, hogy a hagyma egyetlen Erdélyben ismert fajjal nem azonosítható, a herbáriumi célra begyűjtött példányok közül küldött Janka Viktornak, a korszak egyik jelentős botanikusának is. Janka az akkor rendelkezésre álló szakirodalom alapján az akkoriban Közép-Ázsiából ismert *Allium obliquum* fajjal azonosította, amelynek a legközelebbi ismert lelőhelyek mintegy 2500 kilométerre keletre voltak. A faj ma is él a Tordai-hasadék sziklapárákányainak szárazságtűrő növényzetében él, viszonylag nagy számban, de többnyire meredek, nehezen megközelíthető sziklafalakon. Halványsárga virágai gömbös virágzatba tömörülnek, júniusban nyílnak, a porzók kiállnak a virágokból. Hajtása kékesen hamvas bevonatú, szára sűrűn leveles, levelei 1–3 centiméter szélesek. A felfedezés tudományos körökben nagy feltűnést keltett. Sokáig úgy tűnt, hogy a faj Európában kizárólag Torda mellett fordul elő. Később kiderült, hogy Oroszország európai részén, Baskíriában is tenyészik, de ez nem csökkenti a tordai előfordulás különlegességét. A Tordai-hasadék állománya így is rendkívül érdekes, elszigetelt, flóratörténeti szempontból értékes előfordulás maradt. A faj megtalálását és azonosítását a molnár tudása és a gyógyszerész-botanikus tudományos figyelme együtt tette lehetővé. A helyiek tudták, hogy a növény ehető és hol nő; Wolff pedig ezt a tudást érdemes beemelni a tudományba. Érdekes Wolff személye is. Eredeti családneve Farkas volt; gyógyszerész édesapját a németajkú lakosság nevezte el Wolffnak, vagyis tulajdonképpen a magyar név német megfelelőjét rögzítették családnévként. Ez az apró életrajzi részlet jól illik Erdély többnyelvű, többkultúrájú világához, amelyben egy tordai gyógyszerész, egy helyi molnár, egy magyar katonatiszt-botanikus és egy ázsiai hagyma története kapcsolódhatott össze.

Különös botanikai felfedezések 4.

Az óriás útifű megtalálása szénában

Az óriás útifű (*Plantago maxima*) a hazai flóra egyik legnagyobb ritkasága és igen veszélyeztetett faja, mindössze néhány lelőhelye vált ismertté Magyarországon, azok egy részéről is már kipusztult. E faj esetében minden állomány megtalálásának nagy jelentősége van. Az egyik legtanulságosabb megkerülése Thaisz Lajos (1867–1937) nevéhez fűződik, aki 1902-ben a fővárosban bukkant rá. Erről a Magyar Botanikai Lapokban így számolt be: „Mostanában egy Puszta Peszerről (Pestmegye) származó szénában találtam meg könnyen felismerhető levelét s így nem lehetetlen, hogy a fővárostól délre eső szikes réteken másutt is meg fogjuk találni.”

Hogy pontosan hogyan találta a szénában Thaisz a növényünket azt sajnos nem tudjuk. De a századfordulón még bőven voltak lóvontatta áruszállító kocsik és személyszállító fiákerok a magyar fővárosban és a lovaknak szükségük volt takarmányra. Feltételeztem, hogy ilyen szénaszállítmányban tűnhetett fel a növény valóban igen jellegzetes levele a jó szemű mezőgazdász-botanikusnak. Elképzeltem a jelenetet, amelyet a mesterséges intelligencia tett ebben a formában láthatóvá.

Egyébként igaza lett Thaisz Lajosnak! A növény előkerült Puszta Peszér (napjainkban: Kunpeszér) környékén. Az országban 1950-es évektől mintegy 40 évig nem látták, majd 1992-ben találta meg ismét Peszéren Vidéki Róbert.

Irodalom

Thaisz L. (1902): *Plantago maxima* Juss. – *Magyar Botanikai Lapok* 1(1): 30.

Vidéki R. & Máté A. (2003): Az óriás útifű (*Plantago maxima* Juss.) Magyarországon. – *Flora Pannonica* 1: 94–107.

Különös botanikai felfedezések 5.

Egy katonasír növénye – A csipkés gyöngyvessző visszatérése

A csipkés gyöngyvesszőt (*Spiraea crenata*) évtizedeken keresztül kipusztultnak hitték Magyarországról. A faj régi hazai adatai flóraművekből, herbárium példányokból és néhány bizonytalan vagy eltűnt lelőhelyről voltak ismertek, de élő állományát sokáig nem sikerült megtalálni. Ezért volt különösen jelentős, amikor Udvardy László az ezredforduló környékén Pusztamonostoron, a temetőben, egy katonasíron újra felfedezte.

A történet egyszerre különös és tanulságos. A növény nem természetes sztyeppréten, nem löszoldalon és nem védett gypfoltban került elő, hanem egy síron. Valószínűleg dísnövényként ültették, de nem akármilyen dísnövényről volt szó: egy ritka, száraz gyepekhez és erdőssztyepp-jellegű élőhelyekhez kötődő cserjefaj maradt fenn emberi gondoskodás, temetői hagyomány és szerencsés véletlen révén.

Az eredeti pusztamonostori katonasíron élő állomány később a sír „modernizálása” miatt eltűnt. Ez jól mutatja, milyen sérülékenyek az ilyen másodlagos menedékhelyek: ami évtizedekig fennmarad egy temető kevésbé bolygatott részén, egyetlen sírfelújítás, rendezés vagy gyomirtás során megsemmisülhet. Szerencsére Vidéki Róbert és Máté András a temető elhagyatottabb részein még találtak néhány sarjtelepet, így a faj nem tűnt el teljesen a lelőhelyről.

A pusztamonostori eset után célzott keresések indultak. Kiderült, hogy a csipkés gyöngyvessző nem egyetlen temető különlegessége: több hazai temetőben, települési közterületen és magánkertben is előkerült. A temetők különösen fontosnak bizonyultak, mert sok helyen régi, kevésbé intenzíven kezelt, szárazabb, gypes-cserjés foltokat őriznek, ahol más ritka sztyeppnövények is fennmaradhatnak. A Pannon temetőkben

végzett vizsgálatok ezért nemcsak a csipkés gyöngyvessző újabb adatait hozták, hanem általában is rámutattak a temetők természetvédelmi jelentőségére.

A faj újabb előfordulásai azt is jelzik, hogy a csipkés gyöngyvesszőt korábban helyenként szívesen ültették. Ennek oka feltehetően mutatós, tavasszal nyíló, fehér fürtös virágzata volt. Egyes vidékeken „koszorúvirág”-nak is nevezik, mert virágzó hajtásaiból kislányok fejére koszorút fontak. Így a növény története nemcsak botanikai, hanem néprajzi szempontból is érdekes: egy ritka sztyeppcserje falusi dísnövényként és szokásnövényként is továbbélhetett.

A régi adatok újraértékelése szintén fontos része a történetnek. A kunpeszéri és sas-hegyi előfordulások történetének tisztázása, valamint a Keleti-Bakonyból közölt adat azt mutatja, hogy a faj hazai múltja összetettebb annál, mint hogy egyszerűen „eltűnt, majd előkerült” növényként kezeljük. Inkább arról van szó, hogy természetes vagy féltermészetes élőhelyei nagyrészt eltűntek, de egyes állományai temetőkben, régi kertekben, közterületeken vagy ritkán természetközeli élőhelyeken fennmaradhattak.

A csipkés gyöngyvessző története ezért jól illik a különös botanikai felfedezések sorába. Megmutatja, hogy a flórakutatásban nemcsak távoli hegyek, lápok vagy ősi erdők lehetnek fontosak, hanem falusi temetők, elhagyott sírok, régi kertek és közterületek is. Ezek a helyek nem helyettesítik a természetes élőhelyeket, de menedéket adhatnak olyan fajoknak, amelyek a tájból máshonnan már nagyrészt eltűntek. A pusztamonostori katonasír így nemcsak emberi emléket, hanem egy kipusztultnak hitt növény továbbélésének lehetőségét is őrizte.

Irodalom

- Bartha D. (1999): Csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata* L.). – *Tilia* 7: 163–165.
- Bartha D., Vidéki R. & Máté A. (2004): A csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata* L.) magyarországi előfordulása. – *Flora Pannonica* 2: 119–127.
- Bauer N. (2019): *Spiraea crenata* a Keleti-Bakonyban. – *Kitaibelia* 24(2): 262–264.
- Lovas-Kiss Á., Löki V. & Molnár V. A. (2017): A csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata* L.) újabb temetői előfordulása. – *Kitaibelia* 22(2): 409–410.
- Máté A. (2015): A csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata* L.) egykori kunpeszéri előfordulásáról. – *Kitaibelia* 20(2): 306–307.
- Molnár V. A., Löki V., Máté A., Molnár A., Takács A., Nagy T., Lovas-Kiss Á., Lukács B. A., Sramkó G. & Tökölyi J. (2017): The occurrence of *Spiraea crenata* and other rare steppe plants in Pannonian graveyards. – *Biologia* 72(5): 500–509. <https://doi.org/10.1515/biolog-2017-0054>
- Molnár V. A., Máté A., Lovas-Kiss Á., Takács A., Nagy T., Lukács B. A., Süveges K., Sramkó G., Tökölyi J. & Löki V. (2018): Egy Magyarországról kipusztultnak hitt cserjefaj előfordulása temetőkben = The occurrence of a rare, steppe-relict shrub, *Spiraea crenata* in Pannonian cemeteries. – In: Molnár V. A. (szerk.): Élet a halál után: A temetők élővilága / Life after death: Wildlife of cemeteries. Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kar, Debrecen. pp. 82–89.
- Molnár V. A., Bak H., Bodics D., Bordé S., Chabrecsek T., Fekete R., Gilicze B., Gyurisán D., Hunyadi T., Jordán S., Kelecsényi P., Kis Sz., Kiss G., Koloszar A., Lovas-Kiss Á., Löki V., Mäh Z., Mészáros A., Simon P., Süveges K., Szabó Gy., Vikár J., Vizler Cs., Jakab G. & Takács A. (2024): Adatok a Pannon Ökorégió őshonos növényfajainak ismeretéhez I. (1–5). – *Kitaibelia* 29(2): 160–172.
- Somlyay L. (2015): A *Spiraea crenata* L. sas-hegyi (Budai-hegység) felfedezésének története. – *Kitaibelia* 20(2): 307–308.
- Udvardy L. (2002): Valóban eltűnt-e a hazai flórából a *Spiraea crenata*? – I. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia összefoglalói, Sopron, p. 215.

Különös botanikai felfedezések 6. Sáfrány a pápai piacról

Magyarországon a vadon élő sáfrányok mindig is különleges növényeknek számítottak. Nemcsak azért, mert szépek, hanem azért is, mert ritkák: kevés helyen fordulnak elő, és virágzásuk rövid ideig tart. Egy-egy új adat ezért régebben is komoly botanikai eseménynek számított. Az 1950-es években Tallós Pál (1931–1968) erdőmérnök a pápai piacon figyelt fel valamire, ami másnak talán csak szép tavaszi virág lett volna. Virágúrus asszonyok sáfrányt árultak. Tallós azonban nemcsak a virágot látta meg, hanem a kérdést is mögötte: honnan szedték? Kiderült, hogy a növényt a Kup és Pápasalamon közötti erdőben gyűjtötték, amelyet Tallós is felkeresett és az akkoriban kárpáti sáfrányként (*Crocus heuffelianus*) azonosított faj jelentős állományát találta (Tallós & Szodfridt 1965).

A történet azonban itt nem ért véget. A sáfrányok rendszerezése eleve nehéz ügy: a tavaszi sáfrány rokonsági körében az alpesi, kárpáti és balkáni alakok elkülönítése sokáig bizonytalan volt. A későbbi alaktani és kariológiai vizsgálatok — különösen Barabás Sándor munkái — tisztázták, hogy a dunántúli növények nem azonosak a valódi kárpáti sáfránnyal. Szőrös lepeltorkuk, gyakran halványabb virágszínük, kevésbé szabályos vagy hiányzó mintázatuk, keskenyebb leveleik és 18-as kromoszómaszámuk alapján inkább a halvány sáfránnyal (*Crocus vittatus*) azonosíthatók.

Irodalom

Szodfridt I. & Tallós P. (1965): Újabb adatok a Dunántúl flórájához. – *Botanikai Közlemények* 52(1): 23–28.

Különös botanikai felfedezések 7. A Facebookon felfedezett óriás harmatfű

A 21. századi flórakutatás egyik legszebb története Brazíliából származik. A főszereplő egy amatőr természetbúvár, Reginaldo Vasconcelos, aki 2012-ben a Minas Gerais állambeli Governador Valadares környékén, egy hegytetőn fényképezett le egy feltűnően nagy termetű harmatfűvet. A növény nem egy ismeretlen, ember által soha nem látott őserdő mélyén nőtt, hanem egy viszonylag jól megközelíthető, de botanikailag mégis alaposan fel nem tárt hegyvidéki élőhelyen. A fényképek később felkerültek a Facebookra, ahol Paulo Gonella botanikus felfigyelt rájuk.

A fotó alapján világossá vált, hogy a növény nem illik bele a korábban ismert dél-amerikai harmatfűfajok közé. A harmatfűvek húsevő növények: leveleiken mirigyszőrök ülnek, amelyek ragadós cseppeket választanak ki, ezekkel ejtik foglyul apró rovarzsákmányukat. A képen látható növény azonban szokatlanul nagy volt. Később kiderült, hogy ez az amerikai kontinens legnagyobb ismert harmatfűfaja: teljes hossza elérheti az 1,5 métert is.

A Facebook-fotó természetesen önmagában még nem volt elegendő egy új faj leírásához. A felismerést terepi vizsgálat, herbáriumi dokumentáció, morfológiai összehasonlítás és taxonómiai munka követte. Gonella, Rivadavia és Fleischmann 2015-ben a Phytotaxa folyóiratban írták le az új fajt *Drosera magnifica* néven. A latin név találó: a „magnifica” valóban pompás, nagyszerű növényre utal.

A történet különlegessége nemcsak az új faj méretében van, hanem abban is, hogy a tudományos felfedezés első lépése egy közösségi médiában megosztott fotó volt. A szerzők címükben is hangsúlyozták: „discovered on Facebook”. Ez erős párhuzam Boros Ádám struccharaszt-történetével. Ott egy turistaújság fekete-fehér fotója indította el a felismerést, itt egy Facebook-bejegyzés. A médium megváltozott, de a lényeg ugyanaz

maradt: egy hozzáértő szem egy nem botanikai célból készült képen felismerte a tudományos jelentőségű növényt.

A faj természetvédelmi szempontból is fontos. A *Drosera magnifica* mikroendemikus faj: nagyon kis területről, gyakorlatilag egyetlen hegytetőről ismert. Élőhelyét zavarás, ültetvények, inváziós fajok és egyéb emberi hatások veszélyeztetik. Ez a történet tehát arra is figyelmeztet, hogy egy új faj felfedezése nem pusztán örömhír. Sokszor azonnal természetvédelmi sürgetéssé válik: amit most ismertünk fel, azt talán máris meg kell védenünk.

Irodalom

Gonella P. M., Rivadavia F. & Fleischmann A. (2015): *Drosera magnifica* (Droseraceae): the largest New World sundew, discovered on Facebook. – *Phytotaxa*, 220(3): 257–267. <https://doi.org/10.11646/phytotaxa.220.3.4>

Különös botanikai felfedezések 8. Ausztrál harmatfüvek természetfotósok képein

Délnyugat-Ausztrália a húsevő növények, különösen a harmatfüvek elterjedésének egyik gócpontja. A mediterrán jellegű, tápanyagszegény élőhelyeken sok apró, különleges, gyakran kis elterjedésű faj él. Ezek között vannak olyanok, amelyek virágzáskor rövid ideig feltűnőek, az év többi részében viszont szinte észrevehetetlenek. Nem csoda, hogy egyes taxonok sokáig rejtve maradtak, vagy csak régi, pontatlan herbáriumi adatokból voltak ismertek. Thilo Krueger és szerzőtársai 2023-ban a *Drosera microphylla* fajcsoport revízióját közzétették. A vizsgálat eredménye látványos volt: a korábban elfogadott három faj helyett kilenc elkülöníthető fajt ismertek fel. Négyet új fajként írtak le, két korábban leírt változatot pedig önálló fajként értelmeztek újra. A munkában fontos szerepet játszottak természetfotósok és civil megfigyelők közösségi médiában megosztott képei is. A történet különösen izgalmas, mert itt nem egyetlen „szenzációs” fotóról van szó, hanem sok apró megfigyelés összeálló mintázatáról. Számos természetfotós, sok különböző helyről tölt fel szép harmatfűképeket. A fotók alapján célzott terepi ellenőrzések indulnak, majd herbáriumi és alaktani vizsgálatok következnek. Ez a modern florisztika egyik új útja. Olyan laikusok százai figyelik a növényeket, akik jó fényképet készítenek, pontos helyadatot rögzítenek. Ezáltal hozzájárulnak a kedvenc növényeik tudományos megismeréséhez.

Irodalom

Krueger T., Robinson A., Bourke G. & Fleischmann A. (2023): Small Leaves, Big Diversity: Citizen Science and Taxonomic Revision Triples Species Number in the Carnivorous *Drosera microphylla* Complex (D. Section Ergaleium, Droseraceae). – *Biology*, 12(1): 141. <https://doi.org/10.3390/biology12010141>

Különös botanikai felfedezések 9.

Merianthera calyptrata – Egy brazíliai szigethegy rejtőzködő növénye

Brazília keleti részén, Minas Gerais államban különleges sziklás élőhelyek, úgynevezett szigethegyek emelkednek ki a tájból, amelyekre száraz, forró, szélsőséges mikroélőhelyek jellemzőek. A repedésekben, sekély talajon és sziklapárkányokon olyan növények élnek, amelyek egészen más körülményekhez alkalmazkodtak, mint a környező táj növényzete. Nem véletlen, hogy a szigethegyek sok benn szülött, kis elterjedésű faj kizárólagos élőhelyei.

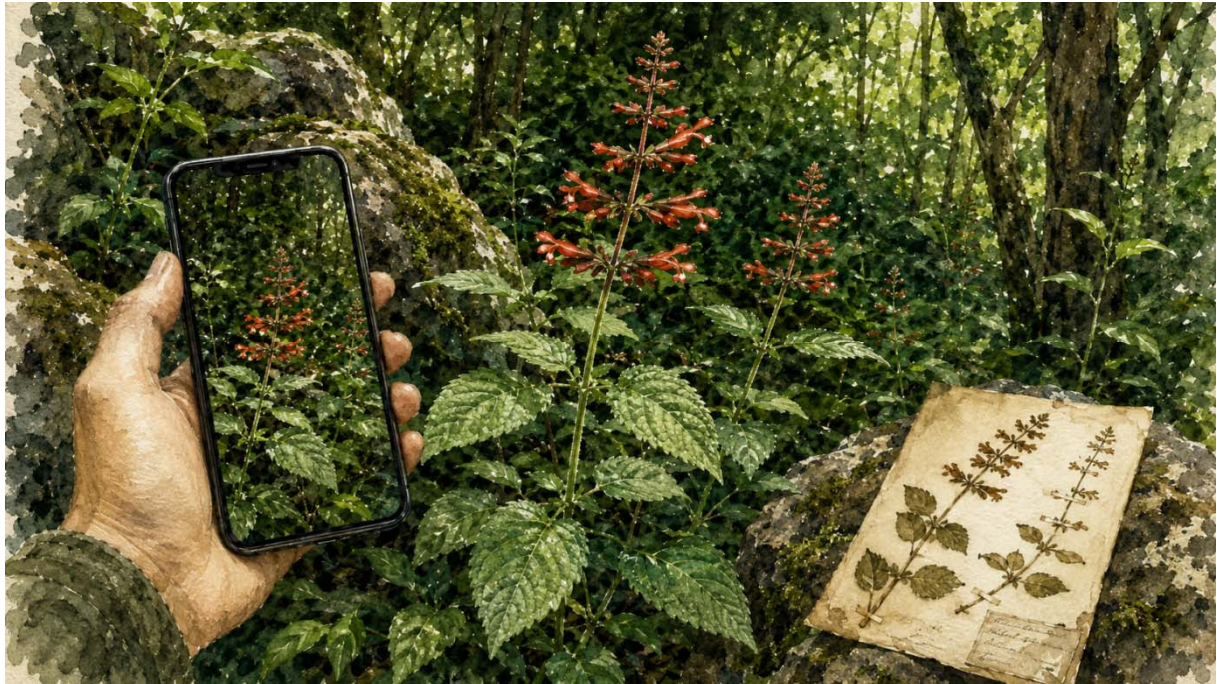
A *Merianthera calyptrata* története egy közösségi médiában megosztott fotóval kezdődött. A fényképen egy különös, kandeláberszerűen elágazó, rózsaszínes-lilás virágú cserje látszott, amelyet Jacinto település környékén, egy szigethegyen fényképeztek. A kép felkeltette botanikusok figyelmét, mert a növény habitusa és virágfelépítése nem illett az ismert fajokhoz. A fotó itt sem helyettesítette a tudományos munkát. Inkább iránytűként működött. A kutatók célzottan felkeresték a Jacinto környéki sziklaélőhelyeket, és megtalálták a növényt. Az új faj leírása 2023-ban jelent meg (Goldenberg et al. 2023). A faj neve a virág egyik fontos bélyegére utal: a csésze sapkaszerűen, „calyptra” módjára fedi a bimbót. Ez a bélyeg, valamint a virágkocsány és murvalevelek hiánya, továbbá a termés felnyílásának módja különítette el legközelebbi rokonától. A növény tehát nem egyszerűen „szép és furcsa” volt, hanem morfológiailag is jól körülhatárolható új taxon. A *Merianthera calyptrata* esetében a történet természetvédelmi súlya is nyilvánvaló. A faj nagyon kis területről ismert, speciális sziklaélőhelyhez kötődik, és a szerzők sebezhető kategóriába sorolását tartották indokoltnak. Egy fotó tehát nemcsak új fajt indított el a tudományos leírás felé, hanem egy kis kiterjedésű élőhely természetvédelmi jelentőségére is ráirányította a figyelmet.

Irodalom

Goldenberg R., Bochorny T., Amorim A. M., Ziemmer J. K. & Fraga C. N. de (2023): *Merianthera calyptrata* sp. nov. (Melastomataceae, Myrtales), a new candelabriform species from Minas Gerais, Brazil. – European Journal of Taxonomy, 888: 64–76. <https://doi.org/10.5852/ejt.2023.888.2209>

Különös botanikai felfedezések 10.

Salvia dugesiana – egy zsálya „feltámadása” százhuszonkilenc év után

A később róla elnevezett (*Salvia dugesiana*) zsályafajt Alfred A. D. Dugès 1880-as és 1894-es mexikói gyűjtései alapján ismerték, de a pontos lelőhelyei nem voltak ismertek. Több mint egy évszázadon át nem került elő biztos élő állománya. A növény így a herbáriumok és a régi szakirodalom világában létezett: névként, példányként, emlékként, de nem friss terepi tapasztalatként.

A fordulatot az iNaturalist hozta. Egy civil megfigyelő fényképet töltött fel egy zsályáról Guanajuato déli részéről. A képet szakértők is látták, és felismerték, hogy az nem közönséges adat, hanem a régóta keresett *Salvia dugesiana* lehet. A fotó alapján terepi ellenőrzés következett, majd González-Gallegos és Bedolla-García 2023-ban közzétették a faj újrafelfedezését. A populációt trópusi lombhullató erdőben találták meg.

A történetben az a szép, hogy a közösségi tudomány itt a régi taxonómiai tudást kapcsolta össze a jelen idejű terepi megfigyeléssel. Az iNaturalist-fotó jelezte, hogy a régi herbáriumi név mögött ma is élő növény áll. A szakértői ellenőrzés és publikáció tette a megfigyelést tudományos adattá.

Ez a történet arra is figyelmeztet, hogy a régi lelőhelyadatok akkor is nagyon értékesek lehetnek, ha pontatlanok.

Irodalom

González-Gallegos J. G. & Bedolla-García B. Y. (2023): Rediscovery of *Salvia dugesiana* (Lamiaceae) in Guanajuato, Mexico, after 129 years. – *Phytotaxa* 629(1): 1–12.
<https://doi.org/10.11646/phytotaxa.629.1.1>

Különös botanikai felfedezések 11.

A kihaltnak hitt növény visszatérése okostelefonos fotóról

Ausztrália belső és északi vidékein sok olyan növény él, amelynek elterjedése rosszul ismert. Egyes fajokat csak kevés herbáriumi példány alapján írtak le, majd évtizedekre eltűntek a botanikusok szeme elől. A *Ptilotus senarius* is ilyen faj volt: egy kis termetű, karcsú cserje az Amaranthaceae családból, Észak-Queenslandból.

A faj utolsó ismert gyűjtése 1967-ből származott, és hosszú ideig nem került elő újra. Emiatt a vadonból kipusztultnak hitték. A helyzet azért volt különösen nehéz, mert a lelőhely távoli, a faj pedig nem tartozik a közismert, látványos növények közé.

A fordulat egy iNaturalist-feltöltéssel kezdődött. Egy megfigyelő Észak-Queenslandban fényképezett le egy szokatlan növényt, majd feltöltötte a képeket a közösségi oldalra. A képeket szakértők látták, és felismerték, hogy a növény a rég elveszettnek hitt *Ptilotus senarius* lehet. A megfigyelést terepi ellenőrzés, szakértői azonosítás és publikáció követte. Mesaglio, Bean és Bean 2026-ban közölték a faj újrafelfedezését az Australian Journal of Botany folyóiratban.

A történet azért különösen tanulságos, mert a felfedezőeszköz itt egy okostelefon és egy közösségi adatbázis volt. Nem drága expedíció, nem régi múzeumi revízió, hanem egy jó helyen, jó időben készített fotó. Természetesen a tudományos értéket itt is a szakértői ellenőrzés adta meg, de az első jelzést egy civil megfigyelés szolgáltatta.

A *Ptilotus senarius* visszatérése természetvédelmi szempontból sem lezárt történet. Ha egy fajt 58 év után újra megtalálunk, az nem azt jelenti, hogy biztonságban van. Éppen ellenkezőleg: meg kell tudni, mekkora az állománya, hány lelőhelye van, milyen élőhelyhez kötődik, milyen veszélyek fenyegetik, és hogyan lehet megőrizni. A „kihaltnak hitt” státuszból a „kritikusan veszélyeztetett” státuszba való visszatérés öröm, de nem megnyugvás.

Irodalom

Mesaglio T., Bean A. R. & Bean A. (2026): Rediscovery of a presumed extinct plant species, *Ptilotus senarius* (Amaranthaceae), through iNaturalist. – *Australian Journal of Botany* 74(1): BT25063. <https://doi.org/10.1071/BT25063>

Különös botanikai felfedezések 12.

Eltűntnek hitt növények felfedezése az iNaturaliston

A trópusi Andok növényvilága igen gazdag, de sok faj elterjedése ma is hiányosan ismert. Különösen igaz ez a nehezen megközelíthető völgyek, meredek hegyoldalak, rövid ideig virágzó fajok esetében. A *Nasa* nemzetség több faja ilyen: látványos, gyakran csalánszőrökhöz hasonló, csípős szőrökkel borított növények, mégis akadnak közöttük olyan taxonok, amelyek évtizedekre vagy több mint száz évre eltűntek a kutatók szeme elől. Henning és munkatársai 2023-ban találó címmel közöltek tanulmányt: „When the absence of evidence is not the evidence of absence” – vagyis a bizonyíték hiánya nem azonos a hiány bizonyítékával. A cikk több perui és ecuadori *Nasa* faj újrafelfedezését tárgyalta, és külön hangsúlyozta a közösségi tudomány szerepét. Két különösen látványos példa a *Nasa ferox* és a *Nasa hastata*: előbbi mintegy 130, utóbbi mintegy 100 év után került újra elő, iNaturalist-megfigyelések segítségével. A platform vagy a felhasználók nem „fedezték fel” a fajokat, de a helyi megfigyelők, természetjárók vagy növénykedvelők fényképei eljutottak azokhoz a szakértőkhöz, akik ismerték a régi herbáriumi anyagot és a problémás taxonokat. A fotók alapján a szakértők felismerhették a régen nem látott fajokat. A *Nasa* fajok újrafelfedezése jól mutatja, hogy a herbáriumi múlt és a digitális jelen egymásra találhat. A régi példány megmondja, hogy volt ilyen növény, de nem mindig mondja meg pontosan, hol és milyen állapotban él ma. Az iNaturalist-fotó megmutatja, hogy a növény jelenleg is létezik, de a szakértői azonosításhoz szükség van a taxonómiai háttértudásra. Ezek a történetek azért is fontosak, mert az „elveszett” fajokról könnyű lemondani. Ha egy növény száz éve nem került elő, sokan hajlamosak kipusztultnak tekinteni. Henning és munkatársai óvatosabb és bölcsőbb megközelítést javasolnak: a hiányzó adat nem mindig kihalást jelent. Jelentheti azt is, hogy kevesen jártak arra, rosszkor keresték, vagy a növény életmenete, élőhelye és feltűnősége miatt könnyen elkerülte a figyelmet. A közösségi média és az iNaturalist nem a helyettesíti a botanikust, hanem megsokszorozza annak szeméit.

Irodalom

Henning T., Acuña-Castillo R., Cornejo X., Gonzáles P., Segovia E., Wong Sato A. A. & Weigend M. (2023): When the absence of evidence is not the evidence of absence: *Nasa* (Loasaceae) rediscoveries from Peru and Ecuador, and the contribution of community science networks. – *PhytoKeys* 229: 1–19.
<https://doi.org/10.3897/phytokeys.229.100082>

Különös botanikai felfedezések 13.

Schiedea waiahuluensis – Drónnal felfedezett növény a hawaii sziklafalon

Hawaii növényvilága a világ egyik legkülönlegesebb és legveszélyeztetettebb flórája. Sok faj csak egyetlen szigeten, egyetlen völgyben vagy néhány sziklafalon él. A meredek kanyonfalak, omlékony sziklák és nehezen megközelíthető élőhelyek azonban gyakran éppen azokat a növényeket őrzik, amelyek máshol már eltűntek a legelés, inváziós fajok, élőhely-átalakítás vagy más emberi hatások miatt. A probléma egyszerű: ahol a növény megmenekült, oda az ember sokszor már nem tud biztonságosan eljutni.

A *Schiedea waiahuluensis* felfedezése ezért különösen modern történet. A Kaua'i szigetén található Waimea Canyon meredek falain ritka növényeket figyeltek meg drónnal. A felvételeken egy különös *Schiedea* tűnt fel. A drón nemcsak fényképezett: a kutatók drónos gyűjtőrendszert is használtak, amellyel mintát tudtak szerezni a hozzáférhetetlen sziklafal növényéből. Wagner és munkatársai 2024-ben írták le az új fajt *Schiedea waiahuluensis* néven.

A történet tudománytörténeti jelentősége az, hogy a szerzők szerint ez az első növényfaj, amelyet drónos gyűjtőrendszer segítségével fedeztek fel és írtak le. A drón itt nem játék és nem látványtechnika, hanem új botanikai eszköz. Olyan helyre viszi el a kutató szemét és kezét, ahová másképp kötél, helikopterrel vagy életveszélyes mászással lehetne csak eljutni.

Ez a példa különösen közel áll ahhoz a zoológiai történethez, amelyben egy kutató filmfelvételen ismer fel valami addig ismeretlent. A *Schiedea waiahuluensis* esetében sem a klasszikus terepen járó botanikus pillantása volt az első lépés, hanem egy távoli képi közvetítő: a drón kamerája. A különbség az, hogy itt a kamera után maga a gyűjtés is technológiai közvetítéssel történt.

A faj neve a Waiahulu-sziklafalakra utal, ahol ismertté vált. A közlemény szerint a növény az endemikus hawaii *Schiedea* nemzetség új tagja, és nagyon korlátozott elterjedésű. Ez természetvédelmi szempontból különösen fontos: a hozzáférhetetlen sziklák menedéket adhatnak, de nem jelentenek teljes biztonságot. Inváziós növények, klímaváltozás, erózió, kórokozók vagy behurcolt állatok még az ilyen élőhelyeket is fenyegethetik.

A drónos felfedezés nem teszi fölöslegessé a klasszikus taxonómiát. A felvétel és a gyűjtés csak az első lépés volt. A faj leírásához morfológiai vizsgálat, összehasonlítás, herbáriumdokumentáció és rendszertani értelmezés kellett. De a módszer megmutatja, hogy a flórakutatás eszköztára változik. A jövő botanikusa nemcsak nagyítóval, préselőpapírral és GPS-szel dolgozhat, hanem drónnal, nagy felbontású képekkel és távoli mintavétellel is.

A *Schiedea waiahuluensis* története a sorozat egyik legmodernebb darabja lehet: nem újságfotó, nem szénaszállítmány, nem piac, nem temető, hanem sziklafal és drón. Mégis ugyanarról szól, mint a régi történetek: a növény ott volt, csak újfajta figyelem kellett hozzá, hogy észrevegyük.

Irodalom

Wagner W. L., Weller S. G., Sakai A. K., Nyberg B. & Wood K. R. (2024): *Schiedea waiahuluensis* (Caryophyllaceae), an enigmatic new species from Kaua'i, Hawaiian Islands and the first species discovered by a drone collection system. – *PhytoKeys* 247: 111–121. <https://doi.org/10.3897/phytokeys.247.130241>

Különös botanikai felfedezések 14.

Az asztma mellékhatása – a keleti gyertyán felfedezése a Vértesben

Boros Ádám 1953-ban a Vértesben, Csákvár fölött, a Haraszt-hegyen fedezte fel a keleti gyertyán (*Carpinus orientalis*) hazai előfordulását. A legenda szerint a meredek hegyoldalon, kaptató közben Boros megállt pihenni. Egy gyertyán törzsének támaszkodott, hogy levegőhöz jusson. Ekkor tűnt fel neki igazán a helyzet furcsasága: mit keres itt gyertyán ezen a száraz, déli kitettségű, meleg dolomit-lejtőn? meredek, száraz, napsütötte lejtőin kapaszkodott fölfelé. A közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*) ugyanis az árnyasabb, üdebb erdők fája... A terepi botanikus gyanakvása működésbe lépett. Közelebbről is szemügyre vette a fát és azonosította a keleti gyertyánt. Így vezetett egy rövid, kényszerű megállás, egy fának támaszkodó pihenő és egy jó kérdéshez és egy fafaj magyarországi előfordulásának kimutatásához. A csákvári állomány ezzel a magyar flóra egyik különleges, szubmediterrán jellegű reliktumaként vált ismertté.

Irodalom

Boros Á. (1954): Florisztikai közlemények IV. – *Botanikai Közlemények* 45(3–4): 247–250.

Különös botanikai felfedezések 15.

Felfedezés a robogó vonatról – a volgamenti hérics felfedezése Magyarországon

A volgamenti hérics az eurázsiai sztyeppzóna jellegzetes és szépséges növénye. Sokáig úgy tudtuk, hogy Európában a legnyugatabbi előfordulása Erdélyben, Kolozsvár mellett ismert. A fajt Magyarországon 1935 tavaszán fedezte fel Herkner Zoltán vasúti főmérnök, aki az Orosháza és Csorvás között közlekedő vonat ablakából figyelt fel a vasúti töltés gyepeiben, a nagyméretű, sárga színű, feltűnő virágaira. Leszállva a vonatról gyalog visszament a növényekhez és néhány példányt elküldött a Magyar Nemzeti Múzeum Növénytárába Jávorka Sándor akadémikusnak, aki a dél-orosz, nyugat-szibériai sztyeppékről ismert, volgamenti héricsként (*Adonis volgensis*) azonosította a fajt. Feltételezik, hogy több más termőhelye volt még ebben az időszakban a Dél-Tiszántúlon, melyek közül a pusztaföldvári, kunágotai, illetve hódmezővásárhelyi állományok váltak ismertté az 1960-as évekig, ezek azonban később felmorzsolódtak.

További érdekesség, hogy a Magyar Államvasutak a növényt felfedező Herkner Zoltán főmérnök kezdeményezésére a vasútvonalat az érintett szakaszon néhány méterrel odébbhelyezte, ezáltal biztosítva a mezsgye gazdag növényvilágának fennmaradását!

Irodalom

Jávorka S. (1935): Újabb érdekes növényelőfordulások. Az *Adonis wolgensis* Stev. a Magyar Alföldön. – *Botanikai Közlemények* 32: 161–163.

Különös botanikai felfedezések 16.

A főjegyző kirándul – a „tátárgyökér” újrafelfedezése Magyarországon

A tátorján (*Crambe tataria* Sebeők) a pontusi sztyeppék maradványa a Kárpát-medencében. Már a 16. század végén felkeltette Carolus Clusius, németalföldi természetkutató figyelmét, aki beszámolt róla, hogy a magyarok szűkös esztendőben kenyérnek eszik a gyökerét. A 18. század végén a törökszentmiklósi Sebeők Sándor doktori értekezésében ismertette a fajt az ország több pontjáról. A 20. század elejére úgy tűnt kipusztult hazánkból. Megfogyatkozása mögött főként élőhelyeinek művelésbe vonása okozhatta. De kisebb mértékben hozzájárulhatott, hogy a nép fogyasztotta a „tátárkenyér” káposztára emlékeztető ízű karógyökerét és hajtásait. Sebeők szerint a tátorján fiatal gyökere a karalábéhoz hasonlóan ehető. Orbán Balázs „A Székelyföld leírása” című munkájában így ír: „Nagy mennyiségben terem ... melyet a nép Tátorján gyökérnek nevez. ... ritka szép, ölesnél magasabb példányait láttam ... szabadon és tisztelten tenyészni, mert a nép kegyelettel viseltetik e növény iránt, melynek gyökere nagy éhségkor sokakat mentett meg az éhhaláltól. Nem is oly rossz eledel, íze hasonlít a káposzta torzsához, s nagy táperővel bír.” A hazánkból kipusztultnak hitt növényt 1932-ben kenesei kirándulása során fedezte fel újra dr. Goszleth Ernő (1881–1957) fővárosi főjegyző, a BSE turista szakosztályának elnöke. A fajt Jávorka Sándor azonosította. Németh Ferenc és Seregélyes Tibor 1982-ben írták "Ne bántsod a virágot" című könyvükben "Balatonkenesén még a legutóbbi években is találkoztunk olyan öreg nénivel, akinek legkedveltebb csemegéje a tátorjánfőzelék volt, és szőlőjében ha nem is termesztette, de konyhakerti növényként kímélte a gyomként betelepülő tátorjánt".

Irodalom

Jávorka S. (1932): A tátorján Magyarországon. –*Természettudományi Közlöny* 64: 428–432.

Különös botanikai felfedezések 17.

A főjegyző kirándul – a „tatárgyökér” újrafelfedezése Magyarországon

A tátorján (*Crambe tataria* Sebeők) a pontusi sztyeppék maradványa a Kárpát-medencében. Már a 16. század végén felkeltette Carolus Clusius, németalföldi természetkutató figyelmét, aki beszámolt róla, hogy a magyarok szűkös esztendőben kenyérnek eszik a gyökerét. A 18. század végén a törökszentmiklósi Sebeők Sándor doktori értekezésében ismertette a fajt az ország több pontjáról. A 20. század elejére úgy tűnt kipusztult hazánkból. Megfogyatkozása mögött főként élőhelyeinek művelésbe vonása okozhatta. De kisebb mértékben hozzájárulhatott, hogy a nép fogyasztotta a „tatárkenyér” káposztára emlékeztető ízű karógyökerét és hajtásait. Sebeők szerint a tátorján fiatal gyökere a karalábéhoz hasonlóan ehető. Orbán Balázs „A Székelyföld leírása” című munkájában így ír: „Nagy mennyiségben terem ... melyet a nép Tátorján gyökérnek nevez. ... ritka szép, ölesnél magasabb példányait láttam ... szabadon és tisztelten tenyészni, mert a nép kegyelettel viseltetik e növény iránt, melynek gyökere nagy éhségkor sokakat mentett meg az éhhaláltól. Nem is oly rossz eledel, íze hasonlít a káposzta torzsához, s nagy táperővel bír.” A hazánkból kipusztultnak hitt növényt 1932-ben kenesei kirándulása során fedezte fel újra dr. Goszleth Ernő (1881–1957) fővárosi főjegyző, a BSE turista szakosztályának elnöke. A fajt Jávorka Sándor azonosította. Németh Ferenc és Seregélyes Tibor 1982-ben írták „Ne bántsd a virágot” című könyvükben „Balatonkenesén még a legutóbbi években is talákoztunk olyan öreg nénivel, akinek legkedveltebb csemegéje a tátorjánfőzelék volt, és szőlőjében ha nem is termesztette, de konyhakerti növényként kímélte a gyomként betelepülő tátorjánt”.

Irodalom

Jávorka S. (1932): A tátorján Magyarországon. –*Természettudományi Közlöny* 64: 428–432.

Németh F. & Seregélyes T. 1982: Ne bántsd a virágot. Néhány ritkaság a hazai növényvilágból. – OKTH – MTA, Budapest.

Különös botanikai felfedezések 18.

Diákok és a király – a királyharaszt megtalálása Magyarországon

Nem kis szerencse kell ahhoz, hogy valaki a Kárpát-medence évszázadok óta kutatott flórájában manapság olyan őshonos fajra bukkanjon, melyet korábban az alapos és jószemű kutatók ne találtak volna meg. Márpedig ebben a nem mindennapi élményben volt része 1978-ban egy középiskolás természetvédelmi tábor résztvevőinek, mikor a Barcsi Borókás védett területen – ahol korábban megfordult és gyűjtött több neves botanikusunk is – rábukkantak egy jellegzetes páfrány példányaira. Hogy ez a növény egészen eddig elkerülhette a figyelmet annál is inkább hihetetlen, mert nem egy aprócska, alig észrevehető növényről, hanem majd embermagasságú fajról van szó. A növény nem szerepelt a magyarországi határozókönyvekben, így azonosítani sem tudták. Ez a feladat a a tábor szervező szakemberekre, a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának munkatársaira maradt, akik megállapították, hogy a diákok az Euráziában, Dél- és Észak-Amerikában, valamint Afrikában óriási területen megtalálható, de mindenütt rendkívül ritka királyharasztra (*Osmunda regalis* L.) bukkantak. A faj előfordulásának súlypontja Európában a földrész nyugati, atlantikus éghajlatú részére esik. Jávorka Sándornak a történelmi Magyarország területének flóráját tárgyaló határozókönyvében is csak két, már akkoriban is kérdéses adata található. A környező országokban is rendkívül ritka.

Irodalom

- Németh F. & Seregélyes T. 1982: Ne bánts d a virágot. Néhány ritkaság a hazai növényvilágból. – OKTH – MTA, Budapest.
- Szerdahelyi T. & Hably L. 1980: Rare ferns of Hungary II. New species in Hungary: *Osmunda regalis* L. – *Studia botanica hungarica* 14: 73–78.